ISTRAŽIVAČ POVIJESTI S OTOKA DR ANTE STRGAČIĆ

O onome tko nas zauvijek napušta teško je pisati, jer izaziva u nama razne misli i osjećaje. A još teže je govoriti o nekome koji znači za nas veliki gubitak i kao čovjek i kao prijatelj i kao znanstveni radnik. A to je bio dr Ante Marija Strgačić, koji je umro u Zadru 19. ožujka 1971. god.

Taj odlazak izaziva tužno raspoloženje i sjećanje na tog našeg intelektualca sa zadarskog otoka Iža, koji je unatoč drugog zvanja rano zavolio povijesnu znanost. I tako je na drugom kolosijeku sa zadovoljstvom provodio znanstveno-istraživalački rad, koji mu je konačno i omogućio da ostane samo na njemu. A da je tako bilo od ranijih životnih godina, bili bi i rezultati daleko brojniji.

Ante Marija Strgačić podrijetlom je iz okolice Zadra. Rođen je 1. siječnja 1901 god. u Velom Ižu (o. Iž). Pošao je putem brojnih naših seoskih dječaka, koji su željeli da se školuju, pa je tako nakon gimnazije završio vjerske škole i konačno Teološki i Filozofski fakultet u Ljubljani. Kao svećenik vrši službe u Sestrunju i Luki, a zatim je dulje vrijeme bio župnikom u Salima (Dugi otok), gdje je proveo i ratno vrijeme, kao narodni čovjek i svećenik. Međutim, rano kod njega izbija i želja i smisao za znanstvenim radom na povijesnom području njegova kraja. Takav uspješan rad dovodi i do želje i potrebe da doktorira, pa je tijekom 1940. god. dovršio dizertaciju: *Kršćanstvo u rimskoj provinciji Dalmaciji do Milanskog edikta 313.«*, koja mu je u veljači 1941. god. od strane Teološkog fakulteta u Ljubljani prihvaćena i bila podijeljena doktorska titula.

Poslije Drugog svjetskog rata njegov je znanstveni interes sve veći, jer zna za velike praznine u hrvatskoj historiografiji, kao i za potrebu da se što više nadoknadi ono što je propušteno. Ali u daljem radu smeta udaljenost od središta i arhivskog izvorišta kao što je grad Zadar i ustanove u njemu. Provodi akciju da dođe u Zadar, u čemu se uspjelo i od 1949. god. nalazi se u službi tada Državnog (sada Historijskog) arhiva kao mlađi arhivist, kasnije

arhivist. Nakon donošenja Zakona o organizaciji znanstvenog rada prihvaćen je kao znanstveni suradnik i na kraju dobiva zvanje višeg znanstvenog suradnika, te kao takav odlazi u mirovinu.

No to nije za njega stanje mira, nego daljeg rada, istraživanja i pisanja, unatoč bolesti koja se dosta rano pojavila i povremeno smanjivala potrebitu energiju. Ipak u to vrijeme prihvaća da vrši dužnost honorarnog višeg predavača na Filozofskom fakultetu u Zadru i to za pomoćne povijesne znanosti (latinska paleografija, latinska diplomatika i srednjovjekovna kronologija). U znanstvenom radu bio je savjestan, temeljit i vrlo objektivan. Često zbog jednog naoko malog podatka, koji nije rasčistio, radnju nije dovršio. Da nije bilo takva stava, vjerujem da bi mu bibliografija danas bila znatno veća. Vjerovao je da će stići dovršiti sve načete teme odnosno probleme riješiti.

S obzirom na svoj znanstveni radni interes, odmah nakon osnutka i početka rada 1. travnja 1954. god. zadarskog Akademijina instituta priključuje mu se kao stalan vanjski suradnik, što je kasnije po statutu redovno izabran i izdana mu povelja. Velikom pripravnošću i žarom pristupio je ostvarenju znanstvenih zadataka te ustanove, što mu uostalom nije bilo teško, jer je to bilo i u sastavu njegovih znanstvenih preokupacija. On je i ranije, a sada napose, proučavao kulturnu i političku povijest sjeverne Dalmacije i Zadra, posebno zadarskih otoka, pa je tako objavio niz rasprava i radova u Croatia sacra, Časopisu za hrvatsku povijest, Vjesniku za arheologiju i historiju dalmatinsku, Starohrvatsku prosvjetu, u Miscellanei Drž. arhiva u Zadru, u Starinama JAZU, Vjesniku staleškog društva katoličkih svećenika NR Hrvatske, u Mogućnostima, Arhivskom vjesniku, Slovu, u jub. Pomorskom zborniku, u redovnom Pomorskom zborniku, u zborniku »Zadar« MH, Radovima Filozofskog fakulteta u Zadru, u zb. Kačić i dr. Svakako najbrojniju je suradnju pružio u Zadarskoj reviji, kao i posebno u Radovima Instituta JAZU u Zadru. Veoma je volio svoj grad Zadar, pa se većina njegovih radova odnosi na taj grad i njegovu okolicu.

Daleko bi nas odvelo kad bi proveli analizu i ocjenu tih radova (58),[1] među kojima se ističe 35 rasprava iz povijesti. One su solidne znanstvene radnje i doprinos hrvatskoj znanosti. Te bi radove mogli grupirati u ove podstruke povijesti: politička, kulturna, odvojeno crkvena povijest, pa arhivistika, te radovi iz povijesti starije hrvatske književnosti. Posebna su grupa rasprave iz naše pomorske povijesti, uključivo i iz razvoja morskog ribarstva.

U vezi s posljednjim, treba istaknuti da je A. Strgačić bio iz pomorske obitelji, te da je za naše pomorstvo imao razvijen sluh i interes, što je pokazao u 10 radova iz pomorske povijesti. Kad

[1] Bibliografiju radova Ante Strgačića objavio je Dinko Foretić u Zadarskoj reviji, XX/1971, br. 2, str. 132—134.

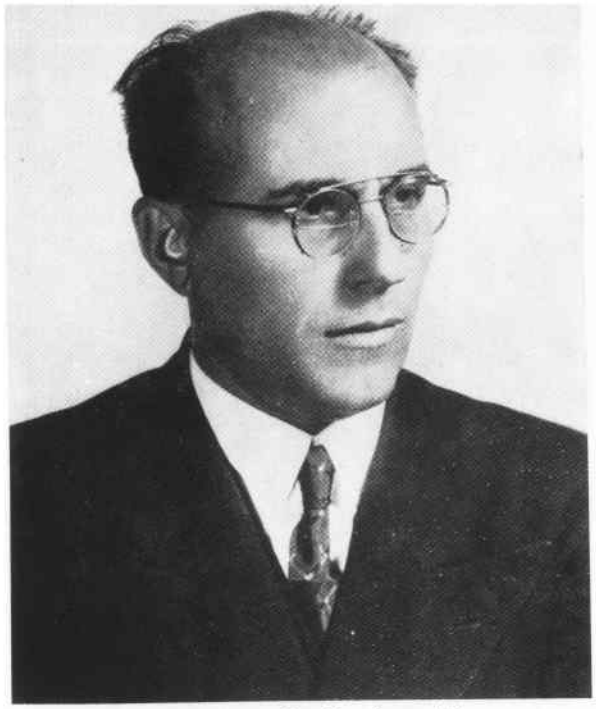

Dr Ante Marija Strgačić

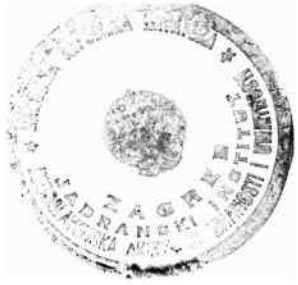

smo 1962. god. osnivali Društvo za proučavanje i unapređenje pomorstva Jugoslavije, među prvim članovima-osnivačima nalazio se i Ante Strgačić, koji je preuzeo dužnost odjelnog tajnika Odjela za pomorsku povijest i arheologiju.

Iako nam nije namjera navoditi bibliografske podatke o Strgačićevim radovima, ipak moramo ukazati na dvije krupne rasprave, koje daju važnu političko-kulturnu i posebno jezično-književnu dokumentaciju o tome kako su zadarski građani bili orijentirani kroz stoljeća. To je rasprava *Hrvatski jezik i glagoljica u crkvenim ustanovama grada Zadra,*[2] u kojoj je bjelodano potvrđena i dokazana činjenica da je hrvatski bio jezik zadarskih građana. Dosljedno je tome i druga važna rasprava *Papa Aleksandar III u Zadru,*[3] u kojoj je precizno dokazan i potvrđen zapis papina kroničara da su zadarski puk i svećenici dočekali papu pjesmama hvalopojkama na hrvatskom jeziku. A to je ujedno i prvi spomen o jednoj hrvatskoj književnoj tvorbi — pjesmi — na našem jeziku.

Ante Strgačić bio je svestran i izvanredno ugodan suradnik, koji je ne samo preuzimao i izvršavao znanstvene i društvene zadatke, nego je usrdno poticao druge na rad. Poznate su njegove intervencije i razmatranja na sastancima, pune inicijative za nova istraživanja i povijesne obrade. Kao da je osjećao obavezu da se radi i dade što više na znanstvenom polju i tako naknadi bar nešto od onoga mnogoga što su trebali učiniti naši prethodnici, da su za to imali bolje uvjete.

Bio je pun optimizma i prema sebi i prema drugima. Unatoč bolesti nikad nije napustio takav stav i odnos. Sjećam se posljednjeg razgovora u zadarskoj bolnici. Dogovarali smo se za nove radove, nove teme. Nije pala ni jedna riječ u vezi »ako ozdravim«, nego »kad izađem iz bolnice«. Ali je zato bila kao uvijek prisutna riječ o brizi za zdravlje svojih prijatelja i suradnika.

U tom svjetlom optimizmu nije htio posljednjih godina uočiti da mu je bolest umanjila radni kapacitet, te da mnogi planirani zadaci ostadoše neizvršeni. Tako je bilo i s posljednjim, a to je bila jedna tema za znanstveni skup o Lepantskoj bitki.

Naš je Institut smrću A. M. Strgačića izgubio vrijednog i vrlo zaslužnog stalnog vanjskog suradnika i člana Savjetodavnog odbora. Na komemorativnom sastanku u zadarskom Institutu ne samo da smo prikazali njegov život i rad, nego je bila upriličena i prigodna izložba njegovih tiskom objavljenih radova, koja je prikazala samo dio jedne naše zaslužne ličnosti.

Vjekoslav MAŠTROVIĆ

---

[2] Zb. Zadar, Zagreb 1964, MH, str. 373—429.

[3] Radovi Instituta Jugoslavenske akademije u Zadru, 1954, sv. 1, str. 153—187.

S A D R Ž A J

Antoljak Stjepan
Ban Pavao Bribirski »Croatorum dominus« 5

Maštrović Vjekoslav
Zadranin Ivan Kreljanović Albinoni istaknuti hrvatski intelektualac iz početka XIX st. 53

Jakić-Cestarić Vesna
Etnički odnosi u srednjovjekovnom Zadru prema analizi osobnih imena 99

Novak-Sambrailo Maja
Plemići, građani i pučani u Zadru (XV—XVII st.) 167

Cvitanović Vladislav
Glagoljska madrikula sv. Mihovila u Vrsima (1727—1822) . . 187

Brusić Zdenko
Podmorska arheološka istraživanja kod Nina 245

Vince Zlatko
Briga za hrvatsku terminologiju u Dalmatinskoj hrvatskoj XIX st. 253

Soldo Josip
Zemljoposjed porodice Lovrić iz Sinja u XVIII st. 295

Scotti Neva
Rad narodnooslobodilačkih odbora u Srednjodalmatinskim okruzima (1941—1945) 315

Ivančević Vinko
Korčula pod Francuzima (1806—1813) 341

Grčević Nada
Fotografska ostavština Dragutina Parčića 373

Traljić M. Seid
Drniš šesnaestoga i sedamnaestoga stoljeća 393

Filipi Amos Rube
Biogradsko-vransko primorje u doba mletačko-turskih ratova . 405

Boris Jurić
Razvoj industrije u Zadru od pojave prvih manufaktura do suvremene industrijske ekspanzije 499

Nekrolog
Istraživač povijesti s otoka, dr Ante Strgačić 525